

ביאורים ומילואים - על סדר הדף היומי

פסחים י' ע"א

בגמ', היינו ב' שבילין וכו' בזה אחר זה ד"ה טהורין.

א]. הגאון רבי יעקב חגיז (שו"ת הלכות קטנות ח"א סימן קנ"ג) דן, באיש שמת בלא בנים, והניח ב' נשים, וכל אחת נישאה לאיש אחר, ומתו בעליהן, ואחת מהן היא בדיון אשה קטלנית, והאחרת לא, כי כל אחת יכולה לתלות שצרתה היא המקולקלת, ופסק: אפשר דשתיהן יחד לא ינשאו לאיש אחד, אבל כל א' בפני עצמה יכולה להינשא, דתתלה הקלקלה בחברתה כדיון שני שבילין וכו', עיי"ש. והביאו להלכה בבאר היטב (אבן העזר סי' ט' סק"ב). והיינו שאף במילי דסכנה, אמרינן דבבאין להישאל בזה אחר זה, ספקו להקל.

אמנם הפתחי תשובה (יורה דעה סי' רס"ג סק"ז) שהעתיקו, הביא מתשובת שבות יעקב (ח"א סימן ע"ט) שנחלק עליו, ושם מיירי באיש ואשה שמלו ב' בנים, ומתו מחמת מילה, ונתגרשה האשה, וכעת לכל אחד נולד בן במקום אחר, ולכאורה לפי דברי ההלכות קטנות, כל אחד מהבנים בנשאל בעצמו יהיה חייב בברית מילה, ואין לו דין של מתו אחיו מחמת מילה, אמנם מצד השבו"י שאין למולם אף בנשאלים בזה אחר זה, "דכל ספק כי האי במילה וקטלנית ראוי לאסור דחמירא סכנתא מאיסורא". וכן פסק ה'ברכי יוסף' (יו"ד שם) כדעת השבו"י.

בגמ', על ובדק ואשכח, פלוגתא דרבי ורבן שמעון בן גמליאל וכו'.

ב]. והיינו דלרבי סמכינן דהכיכר שמצא הוא הכיכר שנאבד ואין צריך לבדוק כל הבית, ולרשב"ג צריך לבדוק שוב את כל הבית. ובשו"ע (תל"ט ס"ב) נפסק דאם מצא אין צריך להמשיך לבדוק כל הבית, ונחלקו הפוסקים אי מיירי שם שביטל, ולכך הוי ספיקא דרבנן לקולא, או דאפילו היכא שלא ביטל בהאי דינא פסקינן להקל אף בדאורייתא, וכן מצד המשנ"ב (סק"י) ע"ש.

והנה הנודע ביהודה (מהדו"ק אעה"ז סי' מ"ו) כתב וז"ל: והנה ראיתי בתשובת שב יעקב בסוף סימן י"א בהביאו הך פלוגתא דרבי ורשב"ג, כתב וידוע דהלכה כרבי מחבירו. וזה שגיאה ממנו במחילת כבודו ואם אמרו הלכה כרבי מחבירו אבל לא אמרו הלכה כרבי נגד רבו ורשב"ג אביו ורבו היה ואדרבה בכללי הש"ס מבואר רבי ורשב"ג הלכה כרשב"ג ובעל המאור שפסק כאן כרבי ביאר טעמו שהסוגיא מוכח כרבי. וא"כ, נחלקו הש"י והנוב"י מה הטעם שפוסקים להקל, אי כרבי דהלכה כמותו ואף בדאורייתא יש להקל, או דווקא כשביטל והוי ספיקא דרבנן, אך היכא שלא ביטל תהיה ההלכה כאביו ורבו רשב"ג שצריך לבדוק כל הבית.

והעיר הגאון הברוך טעם על הנוב"י וז"ל: "אישתמיטתיה דברי הרא"ש פ"ק [צ"ל פרק בתרא] דמ"ק סי' ל"ב יעוויין שם". וזה לשון הרא"ש שם גבי פלוגתא אחרת בין רבי לרשב"ג אביו: "וקיימא לן הלכה כרבי מחבירו ואף על גב דאביו פליג עליה כיון דלא פליג עליה אלא יחידאה הלכה כרבי מחבירו קרינא ביה, דכל שעתא הלכתא כוותיה לבד מהיכא דרביים פליגי עליה דאמר הלכה כרבי מחבירו ולא מחביריו, וכן פרש"י בפרק זה בורר (דף כ"ג): וכן פסק רשב"ם בפרק גט פשוט (דף ק"ע): בפלוגתא דרבי ורשב"ג גבי בא לידון בשטר ובחזקה כי היכי דאמרי' הלכה כרבי מחבירו ולא מחביריו הכי נמי היכא דפליג אביו עליה אע"ג דרבו היה כיון דלאו רביים פליגי עליה". ועי' בדעת תורה סי' ל"ג סק"ס מה שכתב ביישוב הדברים.

ויש לדייק דלכאורה זה תלוי בב' תירוצי התוס' בעמ' ב' ד"ה הניח, עיי"ש ודו"ק.

בגמ', הניח תשע ומצא עשר פלוגתא דרבי ורבנן. דתניא הניח מנה ומצא מאתים חולין ומעשר שני מעורבין זה בזה, דברי רבי. וחכמים אומרים: הכל חולין.

ג]. והקשה הרש"ש, דהלא התם במסכת ביצה (דף י:), בטעמא דרבנן שהכול חולין, פירשו רש"י ותוס', דיש סברא נכונה לומר שלא הוי הכא חולין ומעשר מעורבין, "דהואיל ולא מצא כמו שהניח תולין להקל ולומר נטל את הראשון והניחו במקום אחר, והניח שוב את אלו ושכח, שאין אדם מניח מעות חולין ומעות מעשר ביחד", אך בלאו האי סברא, שפיר י"ל אף לרבנן שמה שנמצא הוא חלק ממה שהיה קודם לכן. והניח בצ"ע.

אמנם, לפי מה שפירשו התוס' הכא, וכן נפסק בשו"ע (תל"ט ס"ג) מיירי הכא שכל הככרות קשורות יחדיו, וא"כ י"ל דזהו חד סברא שאין דרך אדם לפתוח הקשירות, ולהוציא אחד מהם ולהניח האחרות. ובאם לא היו הככרות קשורות, נפסק התם בשו"ע שאמרינן בוודאי שהט' הם מתוך העשרה, ואין צריך לחפש אלא אחר האחד.

פסחים י' ע"ב

בגמ', בעי רבא עכבר נכנס וככר בפיו, ועכבר יוצא וכו', מי אמרינן היינו האי דעל, והיינו האי דנפק, או דילמא אחרינא הוא.

ד]. בהג' מלוא הרועים הקשה אמאי נימא דאחרינא הוא, והלא אין חוששין שמא גיררה חולדה וכו', ומהיכי תיתי דבבית בדוק זה היה כבר עכבר עם כיכר נוסף? ותירץ, דהיכא דהבית בחזקת בדוק אין חוששין, אך בבית שאינו בדוק שפיר חיישינן, והכא כיון שראינו שנכנס עכבר אחד עם כיכר, והבית כבר אינו בחזקתו, שפיר יש לחשוש לעוד עכבר עם כיכר.

ביאורים ומילואים - על סדר הדף היומי

אמנם לפי מה שכתבנו לעיל (ט ע"א אות א') מה'קובץ שיעורים' ב' הבנות ב"אין לדבר סוף", ולצד אחד שאי אפשר לחשוש לכאלו חששות לעולם, א"כ טעמא דלא חיישין אינו מחמת שהבית בחזקת בדוק, אלא שאין לנו יכולת לחשוש כאלו חששות, וא"כ אף הכא לא נחשוש לזה, והדק"ל.

וי"ל שכוונת מלוא הרועים כך היא: דהא כשנכנס עכבר עם הכיכר לבית, הרי נתחייב הבית בבדיקה, ואטו נימא דכשיצא עכבר עם ככר מהבית עשה העכבר בדיקת חמץ בבית, ואף על פי דאין חוששין לעכבר אחר, הרי נתחייב כבר בבדיקה, ואיך יתכן דע"י שיצא העכבר עם כיכר כבר אינו חייב דהוי כאילו שהעכבר בדק? והא דתנן אין חוששין וכו', היינו רק לענין לחייבו בבדיקה, דבזה כיון דאין חוששין ממילא לא חל עליו חיוב לבדוק משום שמא גיררה חולדה דלזה אין חוששין. אבל היכא דכבר נתחייב בבדיקה, דדאינו שנכנס, בזה תו לא מהני הא אין חוששין כדי לפוטרו מחיוב בדיקה, שהרי כבר נתחייב, ועי"ז דאין חוששין הרי אין זה בדיקה, ושפיר מיבעיא בגמ' אם חייב לבדוק כיון דכבר חל חיוב, ודוקא לגבי לחייבו בבדיקה, תנן דאין חוששין ואין מחייבין אותו.

שוב הקשה המלוא הרועים שם, דלעיל (ט ע"א) קאמר רבא, דמה שאין אנו אומרים שהעכבר אכל את החמץ, כי ראינו בוודאי שנכנס, ואין ספק מוציא מידי ודאי. וא"כ הכא שיש צד לומר שאותו עכבר אף יצא, הוי ספק, ויש לתלות מספק שהעכבר כבר אכלו, וא"כ קשיא מדברי רבא על רבא, ונשאר בדוחק, עיי"ש.

בגמ': ככר בפי נחש צריך חבר להוציא או אין צריך בגופיה אטררוהו רבנן בממוניה לא אטררוהו רבנן או דילמא ל"ש.

[ה] תוס' העירו מהא דלעיל (ב:) דאמרין לגבי משכיר בית בחזקת בדוק, ונמצא שאינו בדוק, דלא הוי כמקח טעות, אפילו באתרא דיהבי אגרא דניחא ליה לאיניש וכו', ומבואר דחייב להוציא כסף לבדיקת חמץ, ותירצו התוס' דשאני הכא דלא יהיה ודאי חמץ, דשמא יוציאנה הנחש או יאכלנה.

הפרי חדש (תל"ז, ג') והמקור חיים (תל"ו, ב') תירצו קושית התוס' דנהי דאיהו ניחא ליה לעשות מצוה בממונו, וע"כ לא הוי מקח טעות, מ"מ אנו לא מטרחינן ליה להוציא כסף עבור בדיקה.

בגמ', כנגד שלש השבתות שבתורה וכו'. ופי' רש"י, שלש לשונות של השבתה, ראייה, מציאה, והשבתה.

[ו] וכתב החתם סופר "ולפע"ד רצה לרמז לנו טעמי' לחלוק זמנים אלו לר' יהודה, כי לשון מציאה הוא בלילה כדילפינן ממציאא דבדוקי' לאור הנר וזהו בלילה דשרגא בטיהרא מאי מהני, וראיה הוא ביום שכן אחז"ל וראיתם אותו פרט לכסות לילה, והשבתה הוא בזמן השבתתו".

בגמ': גזירה דלמא אתי למיכל מיניה.

[ז] מבואר כאן דלר"י אסור ליגע החמץ בזמן איסורו גזירה שמא יבא לאכול ממנו. ובגליוני הש"ס (כאן) מציין מכ"מ בש"ס שר' יהודה לשיטתו בזה שגזר דלמא אתי למיכל מיני'. וכן נפסק בשולחן ערוך (סי' תמ"ו סעיף ג'): גגו של גוי שהי' סמוך לגגו של ישראל, ונתגלגל חמץ מגגו של גוי לגגו של ישראל. הרי זה דוחפו בקנה. והמקור לדין זה הוא מהירושלמי (פ"ב ה"ב). וביאר בתרומת הדשן (ח"א סי' קל"ה) ושו"ת הריב"ש (סי' ת"א) דהטעם הוא כדאיתא הכא גזירה דלמא אתי למיכל מיני'. דהרי אינו צריך לבערו, כיון שהוא של הגוי, לכן יש חשש שאם יגע בו יאכל ממנו, לכן צריך לדחפו בקנה. אבל המוצא חמץ בביתו (בחול המועד) מותר להוציא בידו ולשרפו כיון דאמרין כאן "הוא עצמו מחזר עליו לשרפו, מיכל קאכל מיני".

אמנם לענין אם מותר ליגע ביוהכ"פ באוכלין, פסק רמ"א (סי' תרי"ב סעיף י') דשרי. והטעם כתב המג"א, דביוכ"פ לא חיישין שיבא לאכול, משא"כ בחמץ בפסח שמותר לאכול מה שאינו חמץ, שפיר חיישין שמא יבא לאכול גם החמץ.

וכתב בפמ"ג (סי' תמ"ו א"א סק"ה) דגם בערב פסח אחר חצות אסור ליגע בחמץ, דלא תימא דדוקא באיסור כרת החמירו, דהא כן בסוגיא מבואר דאסור ליגע גם בחדש דהוא רק איסור לאו, וא"כ ה"ה בערב פסח אחר חצות אסור.

החתם סופר (תורת משה פ' בא) הביא מתלמיד אחד לבאר על פי דברי המג"א הנ"ל סמיכות הפסוקים "שבעת ימים מצות תאכלו - אך ביום ראשון תשביתו". כלומר כיון דמצות תאכלו, הרי אוכלים שאר דברים, ולכן תשביתו, שיש חשש שיבא לאכול, משא"כ יוהכ"פ שהכל אסור באכילה כנ"ל.

הערות והארות יתקבלו בברכה ויבואו בדפים הבאים בשם אומרם בל"ג: rabinoviz@gmail.com